

Жлудько Віра Миколаївна, канд. пед. наук, член Національної Спілки художників України, Чернігівський національний педагогічний університет імені Т. Г. Шевченка, Чернігів, Україна

ВИКОРИСТАННЯ ТЕАТРАЛІЗОВАНОГО ІГРОДИЗАЙНУ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Завдання педагогічних вищих навчальних закладів готувати майбутніх учителів початкової школи не тільки професійно компетентними, освіченими, а й культурними, творчими особистостями, які б могли через різні види художньої діяльності свідомо творити своє життя і формувати творчих учнів. Синтетичним видом художньо-ігрової діяльності молодших школярів є театральне мистецтво, яке ігровими засобами сприяє формуванню у сучасних учителів і учнів обізнаності в продуктивній творчій діяльності, культурній самореалізації, підприємливості.

Відомо і науково перевірено, що ігрова діяльність, зокрема театралізована з її синтезом мовленнєво-творчих, образотворчих і художньо-конструктивних ігор є сенситивною потребою учнів початкових класів. Розвиток їх природного нахилу до театралізованих ігор в освітніх закладах може здійснюватись завдяки театралізованому ігродизайну – проекту педагогічних умов, яким забезпечується синтез художньо-творчих ігор учнів у процесі предметів технологічного і художнього спрямування.

Проблемі виховання і навчання підростаючого покоління через театральну культуру присвятили свої праці педагоги-науковці Л. Артемова, О. Комаровська, Л. Масол, Н. Миропольська, Е. Трусова, Н. Сиротич, Ю. Рубіна, Н. Шевельов та ін. Питанням педагогічного дизайну присвячені наукові дослідження Л. Вержиківської, І. Веремійчика, О. Коберника, Т. Носаченко, А. Руденченко, В. Тименка, Т. Шевчук та ін. Проте синтез предметів, що утворює якісно новий зміст дизайну, не простежується у їхній теоретичній спадщині.

Досвід показує, що вчителі початкової ланки освіти і викладачі педагогічних ВНЗ недостатньо використовують унікальні евристичні можливості театральної педагогіки, особливо такого виду театального мистецтва, як ляльковий театр.

Мистецько-синтетична складова (освітня галузь «Мистецтво») посідає значне місце у змісті Державного стандарту загальної початкової освіти, де передбачено знайомство з видами і мовою театального та екранного мистецтва [1, с. 39]. Державний стандарт загальної початкової освіти (освітня галузь «Технології») включає завдання з конструювання іграшок у народному стилі та різних видів ляльок, складання з них композицій за власним задумом і образною уявою [1, с. 38]. Готовність учителя до навчання театралізованого ігродизайну учнів поширюється не лише на базовий компонент навчального плану початкової школи, але й на варіативний, як наприклад, шкільна програма курсу за вибором «Театральне мистецтво» (автор Л. Серих). Вона складена за інтегративним принципом. Основна лінія інтеграції проведена через використання літературних творів з «Літературного читання», а також передбачено зв'язок із музикою, театально-декораційним живописом, художньою працею, та іншими навчальними предметами.

Отже, актуальність і недостатня розробленість проблеми впровадження педагогами початкової школи і педагогічних ВНЗ театралізованої діяльності з учнями на заняттях технологічного і художнього циклів зумовили вибір теми нашого дослідження, метою якого є використання театралізованого ігродизайну як ефективного засобу формування готовності майбутніх учителів до їх професійної діяльності.

У сучасному освітньому процесі ВНЗ інтеграція змісту мистецьких і технологічних дисциплін є основою формування готовності майбутніх учителів до навчання ігродизайну учнів, сутність якого трактується як процес художньої діяльності особистості в адекватних образах художніх ігор з особистісно-ціннісних видів мистецтв [4, с.45].

Варіанти художньо-ігрових проектів можуть і повинні розробляти студенти педагогічних навчальних закладів під керівництвом викладачів, які мають уявлення про новий дидактичний напрям педагогічного дизайну, володіють технологією початкової дизайн-освіти і відзначаються

готовністю до використання ефективних педагогічних умов з ігрового дизайну у навчально-виховному процесі початкової школи.

Ігродизайн розглядається як один із ефективних методів трудового навчання як у початковій школі так і в педагогічному ВНЗ [3]. З урахуванням інтердисциплінарного підходу нами розроблено авторську програму «Ігродизайн» та її навчально-методичне забезпечення у ВНЗ як педагогічно доцільну для формування готовності студентів до навчання ігрового дизайну учнів. Один із розділів програми пов'язаний і з театралізованою діяльністю [2].

На думку У. Хогарта, людина прагне до організованої багатоманітності. «Організована багатоманітність» проектного художнього мислення забезпечується видами театралізованої діяльності, які детально подані у таблиці 1.

Таблиця 1

Види театралізованої діяльності, художнього проектування і типів сприймання

№ п/п	Види театралізованої діяльності	Види художнього проектування	Типи сприймання
1.	Створення ігрових сценарію; драматизація	Мовленнєво-художнє рекламування проектного задуму	«Слухачі-мислителі» або «режисери-актори»
2.	Поліграфічні ігри: театр тіней, фланелеграф; створення ескізів	Кольоро-графічна дизайнерська пропозиція ігрового проекту	«Глядачі-художники» або «художники-постановники»
3.	Ляльковий рукавичний, пальчиковий театр, площинний міні-маріонетковий, вертеп	Пошукове макетування із матеріалів мовленнєво-художнього і кольоро-графічного проектів	«Діячі-майстри» або «художники-декоратори»

У театралізованій діяльності здійснюється всебічний розвиток особистості через ознайомлення з історією та видами театру; формування спеціальних театральних умінь: створення образів, виготовлення ляльок, декорацій, вивчення ролей, використання музичного і звукового оформлення, гриму, освітлення; опанування майстерністю в роботі над роллю або з лялькою; удосконалення мовленнєвих навичок; накопичення досвіду спілкування з однолітками та дорослими; розвиток емоційної пам'яті, уяви, образного бачення, творчості, художнього смаку.

З погляду теорії естетичного виховання дитячий театр – це художня гра. Особливо близький дітям ляльковий театр. Безумовно, що мова лялькового театру особливо приваблива і зрозуміла дитині, оскільки гра в цьому віці ще залишається основним її видом життєдіяльності й універсального пізнання світу, а лялька – основним об'єктом гри.

Відповідно, ляльковий театралізований ігродизайн – це особлива, унікальна, цікава сфера для пізнання, сприйняття, творчого розвитку і практичної діяльності учителів і молодших школярів. Сценографія театралізації-вистави, безпосередньо дизайн лялькового театру належать до образотворчого мистецтва, а тому предмети образотворчого і технологічного циклів виступають основною базою для знайомства особистості з театральним декоративним мистецтвом засобами дизайну самодіяльного лялькового театру. Художнє проектування і конструювання лялькових персонажів, ширми, елементів декорацій, підпорядковані основному завданню – створенню цілісного художнього образу майбутньої вистави. Вдале дизайн-оформлення лялькового театру, виражене у цікавому художньо-образному вирішенні всіх його складових, допомагає вчителю й учням у їх спільній ляльково-театралізованій постановці. При цьому може використовуватись широкий діапазон видів театралізацій: стенд-книжка, кругова панорама, настільний театр іграшок, картинок, театр маріонеток чи бібабо, пальчиковий театр, вертеп, гра-драматизація, імпровізація тощо.

Театралізація ігрового дизайну забезпечує взаємодоповнення зовнішніх і внутрішніх педагогічних умов формування готовності вчителя до спільного з учнями художньо-ігрового проектування. Тобто, оволодіння майбутніми учителями театралізованим ігродизайном з молодшими школярами передбачає їх внутрішню інформаційно-особистісної і зовнішню інформаційно-педагогічної готовність до даного виду педагогічного дизайну.

Внутрішня готовність полягає у цілеспрямованому культурному самовираженні майбутнього вчителя і включає його переконання, погляди, ставлення, мотиви, почуття, вольові та інтелектуальні якості, знання, уміння, установки.

Зовнішня готовність зумовлюється здатністю майбутнього вчителя розробляти авторські проекти сприятливих педагогічних умов для організації художніх ігор з учнями. Повноцінна готовність майбутнього педагога до навчання учнів ігрового дизайну розглядається як здатність до художнього проектування мовленнєво-творчих, образотворчих і предметно-перетворювальних ігор і їх синтезу у процесі театралізованого ігродизайну.

У методиці театралізованого ігродизайну враховуються його основні функції: інформаційно-естетична, соціокультурна, ергономічна. Інформаційно-естетична функція ігродизайну полягає в рекламуванні студентами проектно-ігрової ідеї, соціокультурна функція – у взаємодії учасників театралізованої самодіяльності із глядачами, а матеріально-художня – у підготовці середовища театралізованого ігродизайну.

Обрано наукові підходи для обґрунтування театралізованого ігродизайну: рекламно-інформаційний, композиційно-пластичний, техніко-технологічний. Зазначені підходи у взаємодоповненні і синтезі змісту образотворчого мистецтва, художньої праці та художньої літератури забезпечують повноцінну участь у театралізованому ігродизайні студентів типу «режисери-актори», «художники-постановники», «художники-декоратори». До студентів типу «режисери-актори» ми відносимо осіб із більш вираженими здібностями до інтелектуально-мовленнєвої діяльності (створення сценаріїв, оригінальної постановки художньо-ігрових сюжетів з акторською інтерпретацією-грою). До студентів типу «художники-постановники» ми відносимо майбутніх учителів більш спроможних спроектувати сценографію майбутньої постановки в ескізах і макетах: композицію, форму, колорит майбутніх декорацій, персонажів-ляльок, костюмів, гриму. Групу студентів з природними нахилами й уподобаннями до формотворення ми називаємо «художники-декоратори». Це художники-майстри, які матеріалізують оформлення майбутніх інсценівок й атрибутику акторів: виготовляють бутафорію (ляльки), елементи декорацій та аксесуари, виконують крій і пошиття костюмів, гримують. Таким чином, задіяний процес дає змогу студенту одноразово пізнати, побачити й відчувити усі види театральної-художньої діяльності, вибрати і зайнятись справою «по-душі» і виконати її якнайкраще, де результати мотивуються почуттям відповідальності за загальну справу, за якість плодів власної творчості у колективному проєкті.

Отже, використання і оволодіння студентами методикою навчання учнів театралізованого ігродизайну зумовлюється його ціннісними орієнтаціями, методичними пріоритетами, педагогічною майстерністю, що, безумовно, сприяє ефективній професійній підготовці майбутніх учителів початкової школи у педагогічних вищих навчальних закладах.

Список використаних джерел

1. Державний стандарт початкової загальної освіти // Почат. освіта. – К. : Шк. світ, 2011. – С. 4 -39.
2. Жлудько В. М. Ігродизайн : метод. посіб. для майбут. учителів почат. кл. / В. М. Жлудько. – Чернігів : ЧНПУ, 2014. – 1 електрон. опт. диск.
3. Жлудько В. М. Трудове навчання з практикумом : Навчально-методичний посібник для студентів спеціальності 013 «Початкова освіта» / В. М. Жлудько. – Чернігів : ЧНПУ, 2016. – С. 20 -25.
4. Коберник О. М. Ігродизайн обдарованої дитини: визрівання емоцій і почуттів особистості / О. М. Коберник, В. П. Тименко, Т. О. Шевчук. – К. : Інформ. системи, 2009. – 200 с.

